

Lokale partijen zijn blijvertjes

Skander Mabrouk

Terwijl lokale partijen vroeger het imago hadden van onbetrouwbare populistische protestpartijtjes met incompetent leiders die bij de volgende verkiezingen weer verdwenen zouden zijn, is het tegenwoordig heel normaal om op een verjaardagsfeestje te vertellen dat je op een lokale partij gestemd hebt. Hoe komt dit zo ineens?

Ik heb lokale politiek nooit zo interessant gevonden, omdat ik het idee had dat het vooral over onbelangrijke kwesties ging. Een paar maanden geleden veranderde dat na een lezing van Jozias van Aartsen, burgemeester van Den Haag, die stelde dat de gemeente de eerste en voornaamste overheid is, of zou moeten zijn. Ik vond dat hij een heel goed punt maakte; lokale beslissingen zijn vaak het meest direct van invloed op het dagelijks leven van burgers.

Ik vroeg me af waarom de lokale politiek, als die zo belangrijk is, dan toch gedomineerd wordt door afdelingen van landelijke partijen. Is het niet veel logischer dat je op lokaal niveau stemt op specifiek lokale partijen? Ik begon me te verdiepen in het fenomeen van onafhankelijke lokale partijen, en kwam erachter dat die de laatste jaren een opmerkelijke opkomst hebben doorgemaakt. In mijn woonplaats Alphen aan den Rijn bijvoorbeeld zijn sinds 2002 de partijen Alphen Eén, Beter Alphen en Alphense Stadspartij allemaal vanuit het niets met 2 zetels binnengekomen in de gemeenteraad.

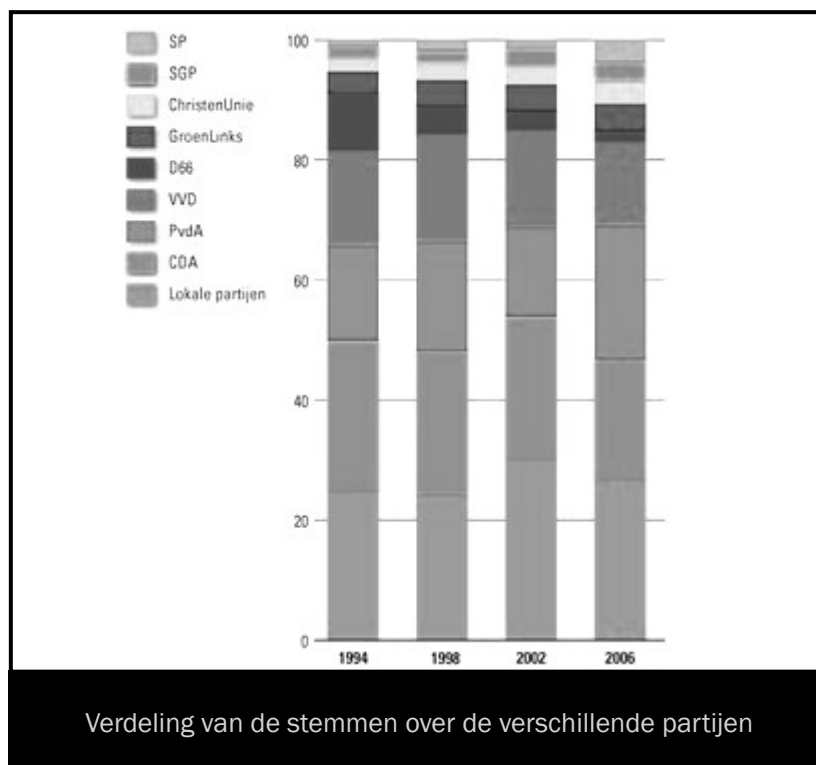
Lokale partijen als alternatief

Traditioneel wordt er in de lokale

politiek gestemd op plaatselijke afdelingen van landelijke partijen; zo is het ideologische profiel van de partij gelijk duidelijk en kunnen er makkelijker banden onderhouden worden met de Rijksoverheid. De laatste tijd is dit idee onder druk komen te staan, omdat er in de gemeentes vaak heel andere problemen spelen dan op landelijk niveau. Het gaat om problemen die zich moeilijk laten vangen in conventionele ideologieën; hoe kan je een standpunt over de

locatie van een nieuw theater of de aanpak van hondenpoep als links of rechts omschrijven? Bovendien zouden de afdelingen van landelijke partijen te afhankelijk zijn. Hun standpunten worden vaak bepaald door de lijn van de landelijke partij, zonder dat er rekening gehouden wordt met specifiek lokale problematiek en bij gemeenteraadsverkiezingen worden partijen vaak onterecht afgerekend op de prestaties van hun landelijke tegenhanger.

Lokale partijen daarentegen zeggen niet mee te willen doen aan het eeuwige ideologische gekibbel tussen de gevestigde partijen en noemen zich niet links of rechts, maar zeggen het algemeen belang van de inwoners van de plaats te vertegenwoordigen. De

opkomst van lokale partijen komt vaak voort uit onvrede van kiezers met de gevestigde partijen.

Lokale leiders presenteren zich vaak als 'gewone mensen', die geboren en getogen zijn in de plaats en precies weten wat de inwoners willen, in tegenstelling tot raadsleden van afdelingen van landelijke partijen. Vaak blijkt dat kiezers op een lokale partij stemmen, onder andere omdat ze de mensen van die partij persoonlijk kennen. Lokale partijen besteden veel aandacht aan directe communicatie met burgers.

Verklaring voor het succes

De strategie van lokale partijen vertoont gelijkenissen met het populisme van Fortuyn en Leefbaar Nederland dat succesvol opkwam in 2002. Lokale partijen worden vaak afgedaan als populistische splintergroeperingen, die slechts inspelen op onderbuikgevoelens. Hier zit een kern van waarheid in, maar het kan moeilijk beschouwd worden als de enige reden voor hun succes. Terwijl de landelijke populistische partijen bij de Tweede-Kamerverkiezingen in 2006 verloren, groeide het aandeel van lokale partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen in dat jaar.

Een betere verklaring voor het aanhoudende succes van lokale partijen is dat deze partijen, die aanvankelijk voortkwamen uit onvrede en vooral proteststemmers trokken, zich in de loop der jaren vaak bewezen hebben als betrouwbare onderhandelingspartners binnen de gemeenteraad. Leiders van lokale partijen zijn vaak ervaren bestuurders, die teleurgesteld zijn in de gevestigde lokale politiek en een serieus alternatief willen bieden. Hierdoor

wordt het onprofessionele imago van lokale partijen steeds meer afgeschud, wat overigens ook uit opiniepeilingen blijkt.

Bovendien worden lokale partijen, in tegenstelling tot afdelingen van landelijke partijen, bij gemeenteraadsverkiezingen beoordeeld op hun eigen beleid en niet dat van hun landelijke tegenhanger, waardoor de positie van lokale partijen vaak stabiel is. Het lijkt er dus op dat lokale partijen blijvertjes zijn.

Toekomstperspectieven

Jammer genoeg heerst het oude beeld van lokale partijen nog steeds bij de gevestigde, landelijke partijen en worden lokale partijen vaak uitgesloten van deelname aan het College van B&W. Er wordt zelfs gesproken van een cordon sanitaire op dit gebied. Gelukkig werkt dit vaak averechts, omdat de kiezers van lokale partijen zich op deze manier genegeerd voelen en de lokale partijen bij volgende verkiezingen nog meer aanhang krijgen, uiteindelijk zullen de gevestigde partijen toe moeten geven. Het lijkt erop dat lokale partijen langzaam maar zeker steeds meer geaccepteerd zullen worden door de gevestigde partijen en ook vaker verantwoordelijkheid zullen dragen.

Het is de vraag of lokale partijen bij de aankomende gemeenteraadsverkiezingen verder zullen groeien; er kan een dreiging uitgaan van populistische partijen als TON en soms ook de VVD, die kunnen profiteren van door de PVV gevoed sentiment. In dat geval zouden de 'proteststemmers' die vaak op lokale partijen

stemmen dit keer op een andere partij stemmen. Toch denk ik dat dit nauwelijks zal gebeuren; lokale partijen richten zich vaak minder op thema's als immigratie en proberen meestal uitdrukkelijk een middenpositie in te nemen, in tegenstelling tot landelijke populistische partijen die vaak uitgesproken rechts zijn. Het is gebleken dat het electoraat van lokale Leefbaar-partijen en dat van onafhankelijke lokale partijen nauwelijks overlapt, dus waarschijnlijk zullen ook dit keer weinig potentiële kiezers van lokale partijen zich aangetrokken voelen tot Wilders en consorten.

Conclusie

Zoals het er naar uit ziet, zullen lokale partijen op 3 maart wederom winst boeken; in veel gemeenten hebben ze zich inmiddels bewezen en steeds meer kiezers beginnen in lokale partijen een betrouwbaar alternatief te zien. Dit lijkt me een goede ontwikkeling, en het is te hopen dat burgers zich dankzij lokale partijen beter gehoord voelen en het vertrouwen in de lokale politiek toeneemt. Voor een betere woonplaats! ■

Bronnen:

Boogerds, Marcel (2007) Lokale politiek in Nederland – de logica en dynamiek van plaatselijke politiek. Den Haag: LEMMA.

Boonstra, Hidde (2004) Lokale partijen: populistisch of niet? Doctoraalscriptie politicologie Universiteit Leiden.

Euser, Bert (2009) Lokale leiders – de opkomst van de geuzendemocratie. Amsterdam: Augustus.

de Rooij, Rob (1998) Ideologische scheidslijnen in de lokale politiek? Doctoraalscriptie politicologie Universiteit Leiden.